

Factsheet Turken in Nederland

2011

Herkomst

Onder de noemer Turken worden niet alleen de etnische Turken (van oorsprong een nomadisch volk uit Mongolië) geregistreerd, maar ook uit Turkije afkomstige Koerden, Arabieren, Assyriërs, Armeniërs, Lazen, Tsjerkessen, Turkmenen, Karakalpaken, Tartaren, Bosniërs, Grieken, Joden en Albanezen.

Migratie van Turkije naar Nederland

Alhoewel er al 400 jaar contacten bestaan tussen Nederland en Turkije, is er pas vanaf de jaren '60 sprake van migratie van Turken naar Nederland. In 1960 vermeldde het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) voor de eerste keer de aanwezigheid van Turken in Nederland. Het ging toen om honderd personen. In 1961 waren het er tweehonderd, in 1962 driehonderd, in 1963 twaalfhonderd en in 1964 4.300.

Net als bij andere migranten uit mediterrane landen, bestond de Turkse immigratie voornamelijk uit arbeidsmigranten. In 1964 sloot Nederland met Turkije een wervingsovereenkomst en werd in Ankara het Nederlands Wervingsbureau opgericht. In het kielzog van de eerste gastarbeiders kwamen familie, vrienden en dorpsgenoten naar Nederland. Sommigen hadden een arbeidsvergunning, anderen kwamen op de bonnefooi.

Vanaf 1974 werden er in Nederland geen arbeidsvergunningen meer aan arbeidsmigranten gegeven en vond de Turkse immigratie voornamelijk plaats in het kader van gezinsvorming en gezinshereniging.

Daarnaast zijn er Turken naar Nederland is gekomen als politiek vluchteling. Dit zijn over het algemeen linksgeoriënteerde vluchtelingen en koerden.

Vestiging in Nederland

Het merendeel van de Turkse immigranten woont in die gebieden waar in de jaren '60 en '70 arbeidsintensieve industrie geconcentreerd was, namelijk: Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en de steden in Twente en Midden- Brabant. Het ging destijds vaak om ongeschoolde arbeid, zoals in de textiel, wegebouw en de scheepsbouw.

Demografie

Inmiddels vormen Turkse Nederlanders de grootste groep allochtone Nederlanders. Volgens het CBS waren er op 1 januari 2010 384 duizend Turkse Nederlanders. De immigratie van de klassieke migrantengroepen is de afgelopen jaren sterk gedaald. Dat geldt ook voor de immigratie van Turken. De laatste jaren komen er tussen de 2500 en 5000 immigranten uit Turkije en remigreren er jaarlijks ook tussen 2500 en 3500 mensen. Het netto migratiesaldo varieert daardoor tussen de -146 (2006) en 1577 (2009).

Geboorten

Bevolkingsgroei van Turkse Nederlanders door geboorte is in vergelijking met andere groepen gering. Hoewel het vruchtbaarheidscijfer onder allochtone vrouwen (1,9) gemiddeld iets hoger ligt dan onder autochtonen (1,8), ligt het vruchtbaarheidscijfer van Turkse vrouwen met 1,7 in 2009 volgens het CBS iets onder het gemiddelde in Nederland. Het vruchtbaarheidscijfer kan worden opgevat als het gemiddeld kindertal per vrouw.

Werkgelegenheid en werkloosheid

Uit *Allochtonen op de arbeidsmarkt, 6e monitor, effecten van de economische crisis* van Forum, blijkt dat de werkloosheid van niet-westerse allochtonen in het tweede kwartaal van 2010 was gestegen tot 13% (95 duizend mensen). Ter vergelijking: de werkloosheid onder autochtone Nederlanders bedroeg op hetzelfde moment 5,6%.

De werkloosheid onder Turkse Nederlanders bedroeg in het tweede kwartaal van 2010 11% en was daarmee vergelijkbaar met de werkloosheid onder Antillianen en Surinamers en lager onder Marokkanen (16%).

Turkse jongeren doen het tegelijkertijd volgens dezelfde monitor relatief slecht op de arbeidsmarkt: 29% van de Turkse-Nederlandse jongeren was in 2010 werkloos. Alleen de werkloosheid onder Surinaamse jongeren (30%) is hoger. Van de Marokkaans-Nederlandse jongeren is 27% werkloos, van de autochtone jongeren 11%.

Relatief veel Turkse Nederlanders zijn ondernemer. Dat is door de economische crisis niet veranderd. Sterker, het afgelopen jaar zijn volgens de factsheet van Forum meer Turkse Nederlanders hun heil gaan zoeken als ondernemer: de Turkse Nederlanders vormen de enige etnische groep waar het aantal ondernemers in 2010 is gestegen: van 16.000 naar 21.000.

Onderwijs

De schoolprestaties van Turkse leerlingen zijn de afgelopen jaren, net als bij andere allochtone groepen, sterk verbeterd, maar nog steeds kennen Turkse leerlingen, een grote achterstand. Van de vier grote niet-westerse herkomstgroepen scoorden de Turkse leerlingen in 2008 het laagst op taal (63 procent goed) en het hoogst op rekenen (66 procent goed). Dat blijkt uit het Jaarrapport Integratie 2010. Van de Turks Nederlandse kinderen die in 2008 meededen aan de Citotoets, sprak meer dan de helft thuis voornamelijk Turks. Kinderen die thuis voornamelijk Nederlands spreken, blijken hoger op het onderdeel taal te scoren.

Startkwalificatie/ schooluitval

Volgens het Jaarrapport Integratie 2010 was in 2009 10,2 procent van de autochtonen van 18 tot 25 jaar niet in het bezit van een startkwalificatie, terwijl ze ook niet meer op school zaten. Bij de niet-westerse allochtonen lag dit aandeel op 13,7 procent. Jongens van niet-westerse herkomst hadden met 16,9 procent verreweg het hoogste aandeel zonder startkwalificatie.

Volgens de factsheet Schooluitval van Forum was het percentage voortijdig schoolverlaters (VSV-ers) in 2007/2008 onder niet-westerse allochtonen (6,3%) ruim twee keer zo hoog als onder autochtonen (3,0%). Schooluitval was in het schooljaar 2007/2008 het hoogste onder Antilliaanse en Arubaanse jongeren (8,3%) gevolgd door Marokkaanse leerlingen (7%), Surinaamse (6,7 %) en Turkse (5,7%). De schooluitval onder autochtone jongeren bedroeg dat jaar 3%.

Criminaliteit

Van de autochtonen werd volgens het *Jaarrapport Integratie 2010* 1,2 procent verdacht in 2008. Bij de westerse allochtonen lag dat aandeel op 1,5 procent en bij Turken op 3,6%. Turkse Nederlanders zijn minder vaak verdacht dan Antilliaanse (6,6 procent), Marokkaanse (5,9 procent) en Surinaamse Nederlanders (4,7 procent). Het aandeel Turkse verdachten is relatief hoog in de gemeenten Capelle aan de IJssel, Gouda, Vlaardingen, Tilburg, Schiedam en Zoetermeer (rond 5 procent).

Politieke participatie

Turken zijn van de niet-westerse allochtonen het beste in de gemeentelijke politiek vertegenwoordigd: van de 303 allochtone raadsleden in Nederland, zijn er 163 Turks-Nederlands, op afstand gevolgd door Marokkanen (66).

De opkomst van Turken bij de gemeenteraadsverkiezingen was van oudsher hoog, maar is volgens een factsheet over politieke participatie van Forum onder Turken spectaculair gedaald: van 52% in 2006 naar 35% in 2010.

In het Jaarrapport Integratie 2010 is te lezen dat Turken relatief weinig politieke belangstelling hebben. Van hen geeft in 2009 nog geen 40 procent aan zeer of tamelijk geïnteresseerd te zijn in politieke onderwerpen, dat is lager dan onder bijvoorbeeld Marokkanen (55%) en onder autochtonen (60%).

Religie

Ongeveer 45% van de niet-westerse allochtonen beschouwt zichzelf als moslim. Onder Turken ligt dit tussen de 80 en 90%.

De Turkse islam kent vele geloofsrichtingen. Naar schatting tussen de 10-20% van de Turkse moslims beschouwt zichzelf als aleviet, een liberale sjiitische stroming die bijvoorbeeld geen moskeeën kent en ook niet de plicht om 5 keer per dag te bidden. Alevitische organisaties in Nederland zijn meestal lid van de koepel Hakder.

De overige Turkse moslims behoren tot één van de soennitische stromingen. Turkse soennitische stromingen in Nederland hebben allemaal hun eigen organisaties (zoals Milli Görüs of Stichting Islamitisch Centrum Nederland) die op hun beurt verbonden zijn met organisaties in Turkije. De Turkse moskeeën die zijn verbonden aan de Hollanda Diyanet Vakfi (Islamitische Stichting Nederland) vallen onder de verantwoordelijkheid van Diyanet, het Turkse Presidium voor Religieuze Zaken. De imams van deze moskeeën zijn Turkse ambtenaren.

Radicalisering

Van oudsher kent Turkije vooral politieke extremisten (links, rechts, nationalisten) en separatisten (PKK) die ook allemaal vertegenwoordigingen in Nederland hadden. Over religieuze radicalisering onder specifiek Turkse Nederlanders in Nederland wordt veel beweerd, maar er zijn weinig feiten voorhanden. Van sommige moskeeën wordt beweerd dat ze nauwe banden hebben met de extreemrechtse Grijsse Wolven. Ook zijn er relatief veel Turken actief bij de Hizb ut Tahrir. Net als bij Marokkanen vindt radicalisering verder vooral buiten de moskeeën plaats.

Sociaal-culturele integratie

Trouwen

Het merendeel van de Turkse Nederlanders, 84%, trouwt met andere Turkse Nederlanders. Ter vergelijking: van de Marokkanen kiest 83% een partner uit dezelfde etnische groep, 62% van de Antillianen doet dit en 47% van de Surinamers.

Het aantal importbruiden is volgens de Factsheet etnische diversiteit binnen de bevolking (Forum) flink gedaald, van 50% in 2003 tot 17% in 2008. Turken (20%) importeren hun partner vaker uit het buitenland dan andere groepen, zoals Marokkanen (14%) en Surinamers (3%).

Vrienden

Bij Turken en Marokkanen van 15 jaar en ouder heeft in 2009 de helft een vriendengroep die in meerderheid bestaat uit mensen van dezelfde herkomst. De vriendengroepen van Marokkanen zijn volgens het Jaarrapport Integratie 2010 meestal wel diverser samengesteld dan die van Turken. Van de Marokkanen geeft ruim 40 procent aan dat meer dan de helft van hun vrienden dezelfde herkomst heeft, onder Turken is dit ruim 55 procent.

Surinamers en Antillianen zijn op dit punt sterker geïntegreerd: twee van de drie Surinamers en Antillianen hebben een vriendenkring die voor de helft of meer bestaat uit personen uit andere herkomstgroepen.

De vriendengroepen van autochtonen zijn overigens veel minder divers, zij gaan vooral met andere autochtonen om. Dit wordt deels verklaard door het hoge percentage autochtonen op het platteland waar minder allochtonen wonen.

Mediagebruik

Turkse Nederlanders mailen of chatten vaker in de eigen taal dan andere allochtone groepen en maken verreweg het meeste gebruik van media uit het land van herkomst en/of in de eigen taal. Dat blijkt uit een literatuurstudie van ACB Kenniscentrum. Turken kijken het meest van alle allochtone groepen naar 'eigen' zenders (41%), gevolgd door Marokkaanse Nederlanders (31%) en Chinese Nederlanders (26%) en lezen het vaakst een krant uit het land van herkomst. Turken (52%) en Chinezen (47%) lezen vaak weekbladen in hun eigen taal, terwijl Marokkanen (12%) en Surinamers (7%) dit veel minder vaak doen. 'Eigen' sites worden door Turken daarentegen minder bezocht dan dat Marokkaanse en Surinaamse Nederlanders op 'eigen' sites zijn te vinden.

Overigens blijkt uit onderzoek van zowel de Universiteit Nijmegen als aan de Vu dat het gebruik van media uit het land van herkomst niet ten koste gaat van het volgen van het Nederlandse nieuws.

Identificatie met Nederland

Marokkanen (ongeveer 30 procent) en vooral Turken (bijna een kwart) beschouwen zichzelf minder vaak Nederlander dan andere allochtone groepen. Dat blijkt uit het Jaarrapport Integratie 2010. Vooral de eerste generatie Turken deelt zich met 15 procent het minst vaak in bij de Nederlanders. Onder Marokkanen gaat het om 20%. Van de tweede generatie Turken en Marokkanen beschouwt ongeveer de helft zichzelf als Nederlander.

Belangrijkste bronnen:

E.Butter, S. Önce (2010), Allochtone jongeren; mediagebruik en mediawijsheid, Amsterdam: ACB Kenniscentrum

CBS (2010), Jaarrapport Integratie 2010, Den Haag: CBS

Forum (2010), Allochtonen op de arbeidsmarkt, derde kwartaal 2010, Utrecht

Forum (2010), Politieke participatie van allochtonen, Utrecht

www.cbs.nl

www.republiekallochtonie.nl